

Denisa BARBU,
Ana-Maria PANA, Andra POPOIAG

CONTESTAȚIA PRIVIND DURATA PROCESULUI PENAL

COLECȚIA
JURIDICĂ

LUMEN
in elita editurilor românești

**Denisa BARBU,
Ana-Maria PANA, Andra POPOIAG**

**CONTESTAȚIA
,
PRIVIND DURATA
PROCESULUI PENAL**

LUMEN, 2021

CONTESTAȚIA PRIVIND DURATA PROCESULUI
PENAL

Denisa BARBU, Ana-Maria PANA, Andra POPOIAG

Copyright Editura Lumen, 2021

Iași, Țepeș Vodă, nr.2

Editura Lumen este acreditată CNCS

edituralumen@gmail.com

prlumen@gmail.com

www.edituralumen.ro

www.librariavirtuala.com

Redactor: Roxana Demetra STRATULAT

Design copertă: Roxana Demetra STRATULAT

Reproducerea oricărei părți din prezentul volum prin fotocopiere,
scanare, multiplicare neautorizată, indiferent de mediul de transmitere,
este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BARBU, DENISA

Contestația privind durata procesului penal / Denisa
Barbu, Ana-Maria Pana, Andra Popoiag. - Iași : Lumen,
2021

ISBN 978-973-166-602-0

I. Pana, Ana-Maria

II. Popoiag, Andra

1

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

Denisa BARBU,
Ana-Maria PANA, Andra POPOIAG

CONTESTAȚIA PRIVIND DURATA PROCESULUI PENAL

LUMEN, 2021

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

Pagina lasata intentionat goala

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

CUPRINS

ABREVIERI	7
CUVÂNT ÎNAINTE	9
CAPITOLUL I	
Caracterul echitabil al procesului penal	11
CAPITOLUL II	
Termenul rezonabil	35
CAPITOLUL III	
Lipsa mijloacelor de remediere în România pentru judecarea cauzelor într-un termen rezonabil.....	45
CAPITOLUL IV	
Contestația privind durata rezonabilă a procesului penal	65
CAPITOLUL V	
Jurisprudență relevantă	93
CAPITOLUL VI	
Propuneri de lege ferenda.....	117
BIBLIOGRAFIE	119

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

Pagina lasata intentionat goala

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

ABREVIERI

alin.	- alineatul;
art.	- articolul;
CEDO	- Convenția europeană a Drepturilor Omului;
C.p.p.	- Codul de procedură penală;
C.p.	- Codul penal;
dec.	- decizia;
ed.	- ediția;
Ed.	- editura;
lit.	- litera;
nr.	- numărul;
op. cit.	- opera citată;
p.	- pagina;
parag.	- paragraful;
s.pen.	- sentința penală
vol.	- volumul.

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

Pagina lasata intentionat goala

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

CUVÂNT ÎNAINTE

A scrie? Reprezentarea prin semne grafice a sunetelor și a cuvintelor dintr-o limbă...

A citi? A descoperi, a sesiza gândul parcurgând un text.

A cunoaște? A lua cunoștință în chip veridic de obiectele și de fenomenele înconjurătoare.

Orice întrebare are, iată, și un răspuns! Lucrarea de față îți va „potoli” setea de a cunoaște, dar îți va da și posibilitatea de a te cunoaște.

Adresat celor ce vor să urmeze profesia de credință a autoarelor, prezentul demers conturează accesul la informația dinamică, corectă și chiar îndrăzneată la ce înseamnă norma procesual penală.

Orice activitate umană este – sau ar trebui – reglementată de reguli, norme, texte de lege, dar, ATENȚIE!, când o are în discuție procesul penal, rigoarea se impune, fiind vorba despre drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei.

Instrument de lucru, lectură de specialitate, cercetare minuțioasă a instituțiilor procesual penale, descoperirea tendințelor în aplicarea suplă a normei juridice, reprezintă atribute ușor de desprins din „*imaginea*” lucrării ce nu ne va împovăra brațele, dar care oferă procesului cognitiv suplețea în conexiunile ce ne asigură înțelegerea instituțiilor juridice, de care suntem interesați.

Începutul ca și sfârșitul lecturii - dar cred că e mai potrivit termenul de analiză - se vor constitui în satisfacția deplină și găsirea răspunsurilor la întrebările ce te-au animat.

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

P.S. Scuze pentru adresarea directă! Dar apropierea concretă dintre autoare și cititor, după lectură, reprezintă – credem – esența împlinirii dorinței explicite de a informa, forma și a chema spre studiu pe cei avizați.

Pentru părinți, cei ce ne aduc, ne îndrumă și apoi ne lasă să zburăm liberi...

Autoarele

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

CAPITOLUL I

Caracterul echitabil al procesului penal

Înainte de prezentarea caracteristicilor contestației privind durata procesului penal, se impune a prezenta aspecte legate de caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal.

Echitatea¹ reprezintă egalitatea deplină a tuturor participanților la procesul penal, realizându-se astfel un echilibru între apărarea interesului general al societății și interesul legitim al persoanelor nevinovate de a nu fi supuse constrângerii penale. Această definiție cuprinde trei elemente esențiale: necesitatea soluționării într-un termen rezonabil, cu efectuarea unor represii exacte și corecte și cu respectarea drepturilor și libertăților persoanelor².

Conform art. 8 C.p.p., organele judiciare au obligația de a desfășura urmărirea penală și judecata cu respectarea garanțiilor procesuale și a drepturilor părților și a altor subiecți procesuali, astfel încât să fie constatate la timp și în mod complet faptele ce constituie infracțiuni, iar orice persoană vinovată să fie trasă la răspundere penală într-un termen rezonabil.

Consacrare legală:

- art. 8 C.p.p.;

¹ Denisa Barbu, *Egalitatea armelor-regulă a caracterului echitabil al procesului penal*, Editura Lumen, Iași, 2015, p.51-59..

² N.Volonciu, s.a., *Noul cod de procedură penală, comentat*, Editura Hamangiu, București, 2017, p.24.

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

- art. 10 din Declarația Universală a Drepturilor Omului³;

- art. 14 alin. 1 din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice⁴;

- art. 2 din CEDO;

- art. 6 parag. 1 din CEDO;

- art. 21 alin. 3 din Constituție;

- art. 10 din Legea 304/2004.

Garanțiile procedurale ale dreptului la un proces echitabil sunt:

- prezumpția de nevinovăție este elementul central al dreptului la un proces echitabil;

- pentru determinarea conținutului dreptului la un proces echitabil trebuie avute în vedere prevederile art. 6 din CEDO ori al Cartei, cât și jurisprudența CEDO și a CJUE;

- titularii dreptului la un proces echitabil sunt atât persoanele acuzate de săvârșirea unei infracțiuni, cât și victimele infracțiunii.

Astfel, procesul penal are un caracter echitabil dacă:

1. organele judiciare desfășoară urmărirea penală și judecata cu respectarea garanțiilor procesuale și a drepturilor părților și a subiecților procesuali⁵;

2. sunt constatate la timp și în mod complet faptele ce constituie infracțiuni;

3. nicio persoană nevinovată nu este trasă la răspundere penală;

4. orice persoană care a săvârșit o infracțiune este pedepsită potrivit legii;

³ Adoptată la Paris, prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217A din 10 decembrie 1948

⁴ Adoptat prin Rezoluția Adunării Generale a ONU 2200A (XXI) din 16 decembrie 1966, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974.

⁵ I. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea generală. În lumina noului Cod de procedură penală*, Editura Universul juridic, București, 2014, p. 86

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

5. procesul penal se desfășoară într-un termen rezonabil.

Principiul caracterului echitabil se bazează și pe regula egalității de arme între apărare și acuzare, coroborată cu imparțialitatea procurorului.⁶

Pornind de la principiile fundamentale ale procesului penal, este evident ca egalitatea armelor procesuale să domine și procesul penal, titularii dreptului la un proces echitabil (atât persoanele acuzate de săvârșirea unei infracțiuni, cât și victimele infracțiunii) trebuie să se afle pe aceleași poziții procesuale, fără ca reprezentanții acuzării să beneficieze de posibilități procesuale mai extinse decât persoana acuzată.

Principiul caracterului echitabil se bazează și pe regula egalității de arme între apărare și acuzare coroborată cu imparțialitatea procurorului. Însă, prin natura lucrurilor, procurorul și inculpatul nu se pot afla pe poziții de egalitate, ceea ce nu conduce automat la o violare a egalității armelor procedurale.

În realitate, pentru a se putea discuta de o inegalitate în ceea ce privește armele procedurale, considerăm că ar trebui îndeplinite trei condiții: procurorul să beneficieze de un drept suplimentar față de cel acuzat, acel drept să nu derive din natura funcției parchetului, dreptul respectiv să îi creeze procurorului un avantaj concret în cursul procedurii.

Egalitatea de arme este înscrisă și în Constituția României, în art. 16 alin.1 și 2:(1) *"Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări; (2) Nimeni nu este mai presus de lege"*, dar și în art. 21 din Constituție, prin dispozițiile acestui articol recunoscându-se dreptul fundamental al persoanelor, indiferent de naționalitate, rasă, sex sau religie de a exercita, în condiții de deplină egalitate toate drepturile din Constituție și din alte legi, de a

⁶ *Idem*, p. 87

participa în mod egal la viața politică, economică, juridică, socială și culturală”.

Caracterul echitabil al procesului penal dat de doctrina noastră ⁷ este în primul rând reprezentat de scopul procesului penal, (constatarea la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiuni , astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune sa fie pedepsită potrivit vinovatei sale și nicio persoana nevinovată sa nu fie trasa la răspundere penală). „Echitatea,, are la bază egalitatea deplină a tuturor participanților la procesul penal, iar în acest sens, ea nu poate fi separată de scopul procesului penal conform căruia trebuie sancționate toate persoanele care au săvârșit infracțiuni și niciun nevinovat să nu fie pedepsit.

Existenta echilibrului între acuzare și apărare

Din aceste considerente, se dorește îndeplinirea cerinței unui *echilibru* între apararea interesului general al societății⁸, prin pedepsirea tuturor infractorilor și interesul legitim al persoanelor nevinovate de a nu fi supuse caracterului coercitiv al statului. Pentru a se putea discuta de un asemenea *echilibru* este nevoie, în primul rând de organe judiciare competente, independente, imparțiale care sa aplice în mod corect sancțiunile celor care se fac vinovați de săvârșirea de infracțiuni, prin folosirea la maxim a regulilor impuse de principiul aflării adevărului, iar în al doilea rând, aceste organe sa se asigure ca nu cerceteaza și trag la răspundere persoane nevinovate.

⁷ G. Antoniu, N.Volonciu, N. Zaharia, *Dictionar de procedură penală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p.97, *apud* Gr. Gr. Theodoru, *Tratat de Drept procesual penal*, Editura Hamangiu, București, 2007, p.63.

⁸ N.Volonciu, A.S. Uzlău și alții, *Noul Cod de procedură penală comentat*, Editura Hamangiu, București, 2014, p.23.

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

Ca atare, egalitatea armelor presupune legalitate, adevar, initiativa în combaterea infractiunilor , preocupare continua pentru justa sanctionare a infractorilor intr-un termen cat mai scurt, dar și preocupari permanente de a nu se aduce atingere drepturilor și libertatilor fundamentale prevazute de catre Constitutie, prin stabilirea unor garanții exprese care să împiedice orice abuz și să înlătore orice incalcarri ale legii de catre organele judiciare în ceea ce priveste prezumtia de nevinovatie, dreptul la aparare, libertatea individuala, demnitatea umana, viata intima.

Egalitatea armelor (chiar și a partilor) reprezinta un element esential al dreptului la un proces echitabil, deoarece se contureaza ideea ca partile, subiectii procesuali au posibilitatea rezonabilă sa-si sustina cauza pe pozitii de egalitate, neplasandu-se intr-un net dezavantaj /avantaj în raport cu adversarul, iar „egalitatea,, se subintelege în respectarea dreptului la aparare sau necesitatea unor dezbateri contradictorii,garantii în care se integreaza cel mai mult și a caror eficacitate trebuie protejata⁹. Înteles în acesti termeni, principiul discutat permite aprecierea modului în care instanta înțelege sa mentina „echilibrul” necesar desfasurarii unui proces echitabil, în special în privinta comunicării între parti a tuturor pieselor dosarului care vor servi la adoptarea deciziei sale. De asemenea, dreptul la o procedura contradictorie, implica, în esenta, posibilitatea pentru partile unui proces de a lua cunostinta de toate piesele și observatiile prezentate judecatorului și de a le discuta¹⁰.

⁹ Cauza *Ankerl contra Suediei*, hotarârea din 18 februarie 1997; cauza *Niderost – Huler contra Suediei*, hotarârea 1997-I/24 noiembrie 1997.

¹⁰ Cauza *Morel contra Frantei*, hotarârea din 6 iunie 2000.

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

Judecarea în mod echitabil

Potrivit articolului 6 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Legea nr. 30/1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la aceasta convenție – publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 135 din 31 mai 1994): „Orice persoană are **dreptul la judecarea în mod echitabil**, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî..., fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa... Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi legal stabilită.”

Conform art 6 parag.3 lit.d din Conventia Europeana a Drepturilor Omului¹¹ „orice acuzat are, în special, dreptul sa audieze sau sa solicite audierea martorilor acuzarii și sa obtina citarea și audierea martorilor apararii în aceleasi conditii ca și martorii acuzarii”. De aici rezulta trei elemente esentiale: dreptul acuzatului de a adresa intrebari martorilor acuzarii; dreptul de a obtine citarea și interogarea martorilor apararii; egalitatea de tratament, echilibrul procesual între acuzare și apărare¹².

În ceea ce privește lipsa de egalitate a armelor și dreptul la mijloace adecvate pentru pregătirea apărării¹³, în cauza *Natunen vs Finlanda*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a declarat admisibilă plângerea reclamantului, Curtea

¹¹ CEDO, incheiata la Roma la 4 noiembrie 1950 în cadrul Consiliului Europei, împreuna cu protocoalele aditionale nr. 1,2,4,6,7,9,10,11 constituie izvor intern, conform art. 11 alin.2 din constitutie, avand o natura supralegislativa fata de legile interne cu care se afla în neconcordanta.

¹² Hunor Kadar, *Principiul egalității armelor și al contradictorialității în lumina jurisprudenței C.E.D.O.Efectele acestor principii asupra interogării martorilor*, publicat pe studia.law.ubbcluj.ro/articol.php?articollid=469, accesat la 09.01.2015.

¹³ Denisa Barbu, *Principiile procesului penal*, Ed Lumen, Iasi, 2015, p. 15-36.

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

sustinând că a existat o încălcare a articolului 6 alin. 1 combinat cu articolul 6 alin. 3 lit.b din Convenție¹⁴. Asadar, procesul echitabil nu este altceva decat conceptul mai larg al egalității armelor, urmand ca instanta sa-l interpreteze ca atare¹⁵.

Acest principiu se regasese atat în legislatia statelor cu sistem de drept anglo-saxon, cat și în cele cu sistem de drept de tip romano-germanic¹⁶. Trebuie subliniat ca egalitatea armelor este strâns legată de notiunea de drept la un proces echitabil¹⁷, consacrat prin dispozitiile art. 6 parag.1 din Conventie.De asemenea, Curtea subliniaza faptul ca egalitatea armelor este doar o componenta a notiunii de „*drept la un proces echitabil*”¹⁸, în dispozitiile art. 6 din Conventie neexistând o definitie a procesului echitabil, iar în parag.3 fiind reglementate „drepturi minime,, care pot fi calificate ca elemente fundamentale ale procesului echitabil,și totodata care pot completa aria drepturilor prevazute în art. 6 parag.1 din Conventie¹⁹.

Un aspect important al dreptului la un proces echitabil în procesul penal, îl reprezintă elementul **contradictoriu** trebuind să existe **egalitatea armelor între acuzare și**

¹⁴ *Case of Natunen vs Finland*, Fourth Section, (application no. 21022/04), judgment, 31 march 2009, final, 30/06/2009

¹⁵ R.Chiriță, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu și explicații*, ed. a II-a, Editura C.H.Beck, Bucuresti, 2008,p.373.

¹⁶ F.G.Jacobs, R.C.White, *The European Convention on Human Rights*, 2d ed., Editura Clarendon Press, Oxford, 1996, p.158; S.J.Summers, *Fair trials.The European Criminal Procedural Tradition and the European Court of Human Rights*,Universităt Zurich,2006,p.104.

¹⁷ *Ibidem*, p.109.

¹⁸ CEDO, cauza *Delcourt c. Belgia*, 2689/65, hotărârea din 17 ianuarie 1970.

¹⁹ Com. EDO, Rap.343/57, 15 martie 1961, *cauza Nielsen c. Danemarca*; Com.EDO, Rap.524/59,617/59,23 noiembrie 1962, *cauza Ofner și Hopfinger c. Austriei* (fiind primele cauze penale în care s-a folosit egalitatea armelor de catre Comisie); Com.EDO, Rap. 8403/78,14 decembrie 1981, *cauza Jespers c. Belgiei*, în *Digest of Srasbourg Case-law relating to the European Convention on Human Rights*, vol.2 (art.6), Editura Carl Heymanns Verlag KG, Koln, Bonn,Munchen,1984, p.272-273.

Extras din volumul:

6 U f V i ž ' 8 " ž ' D U b U ž ' 5 " ! A " ž ' / ' D c d c] U [ž
procesului penal. Iasi, Romania: Lumen.

Eqpvkpwctgc "ceguvwk" xqnwo "q" rwvg k
volumul de pe

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

ucw "fkp" nkdt tkkng "pqcuvtg" r

Adresat celor ce vor să urmeze profesia de credință a autoarelor, prezentul demers conturează accesul la informația dinamică, corectă și chiar îndrăzneță la ce înseamnă norma procesual penală.

Orice activitate umană este – sau ar trebui – reglementată de reguli, norme, texte de lege, dar, **ATENȚIE!**, când o are în discuție procesul penal, rigoarea se impune, fiind vorba despre drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei.

Instrument de lucru, lectură de specialitate, cercetare minuțioasă a instituțiilor procesual penale, descoperirea tendințelor în aplicarea suplă a normei juridice, reprezintă atribute ușor de desprins din „imaginea” lucrării ce nu ne va împovăra brațele, dar care oferă procesului cognitiv suplețea în conexiunile ce ne asigură înțelegerea instituțiilor juridice, de care suntem interesați.

Începutul ca și sfârșitul lecturii - dar cred că e mai potrivit termenul de analiză - se vor constitui în satisfacția deplină și găsirea răspunsurilor la întrebările ce te-au animat.

Autoarele

